

ГЕНРІ ЛАЙОН ОЛДІ

ЧИСТА ЗЕМЛЯ
ТОМ 4

ДРАКОН І КОРОП
КН. 2
СТО СТРАШНИХ ІСТОРІЙ

ХАРКІВ
ФОЛІО
2025

Якщо народженим у моїй країні, після набуття мною стану Будди, доведеться почути хоча б найменше ім'я зла, нехай я не досягну найвищого Просвітлення.

Початкова молитва Будди Аміді

ПОВІСТЬ ПРО ГОЛОДНОГО СИНА ТА СИТУ МАТІР

Сказав Будда Шак'ямуні:

«Не думай легковажно про зло: “Воно не прийде до мене”. Адже і глечик наповнюється від падіння крапель. Дурний наповнюється злом, навіть потроху накопичуючи його».

І ще сказав Будда:

«Якщо рука не поранена, можна нести отруту в руці. Отрута не зашкодить тому, хто не має ран. Хто сам не чинить зла, не піддається злу».

І ще:

«Ні на небі, ні серед океану, ні в гірській ущелині, якщо в неї пробратися, не знайдеться такого місця на землі, де б той, хто живе, позбувся наслідків злих справ».

«Нотатки на хмарах»

Содзю Іссен із храму Вакаікуса

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ
ЩО ЦЕ ЗА ПРИМХИ?

1

ЗНАЙДУ І З'ІМ

Молодий місяць сяяв двосічною посмішкою.

Сяяв? — вищирявся.

В посмішці крилося ціле багатство смислів: загроза, таємниця, передчуття. Так могла б посміхатися, визираючи з темряви, вічно юна красуня-*кіцуне*¹, чатуючи на невдалого коханця, щоб звергнути його в безодню згубної пристрасті. Ніч приви́дів і закоханих, зловмисників і демонів накинута на Акаяму покривало з чорної парчі. Гострі ножі місячного світла навкіс розпорювали тканину, перетворюючи вулиці на сріблясті розрізи з вугільною крайкою.

Утім, тут, на північній околиці міста, будинки стирчали, як криві зуби у роті випиваки, а вулиці з провулками являли собою таку неймовірну мішанину, що в ній плуталося навіть місячне світло. Прямі лінії? Рівні ряди будівель, як передбачено правилами містобудування? Ніч і місяць перетворили квартал на хаотичне нагромадження світлих плям і темних провалів, через що з висоти околиця була схожа на дельту річки, яка текла рідкою тушшю, з безліччю паперових острівців.

Квартал спав, занурений у тишу, як у стоячу воду. Якщо злодії — чи демони — й вершили свої таємні справи, то відбувалося це в іншому місці. Лише далекий дзвін пробив Час

---

¹ Кіцуне — лисиця-перевертень.

Бика², та чийсь пес стрепенувся спросоння у дворі. Загавкав, загарчав, з підвиванням:

«Сторрррожу-у-у! Тільки суньтеся! Усіх поррррр-рву-у-у!»

Сусідські пси не залишилися в боргу. Понісся кварталом лихий переклик:

«Не спимо! Стежимо! І я теж! І я!»

Звиклі до собачого галасу господарі схропували й переверталися уві сні. З одного будинку пролунала лайка, з іншого — обіцянка вибити дур із тупої псини. Виконати погрози ніхто не поспішав. Гавкіт влігся, зійшов нанівець, — так розгладжується поверхня ставка, розтривожена випадковим поривом вітру. Лише десь з упертістю, вартою кращого застосування, продовжував бубоніти незадоволений голос:

— Куди? Куди сховав?

Тиша, що знову затопила квартал, підступила до стін будинку, з якого линули запитання. Побажала влитися, запанувати; не змогла. Здавалося, сам будинок чинив їй опір: кректав, постукував. Під підлогою шкрябала миша, з даху сипалося дрібне сміття — і втворювало затишним життєвим звукам хрипке бурчання:

— Куди сховав, га? Знайду! Все одно знайду...

Голос перервався. Почувся хрускіт, слідом — задоволене чавкання. Задоволене? Ну, не дуже-то. У чавканні, як перед тим у бурчанні, скалкою ховалося, свербіло й кололося роздратування, готове перерости в глуху злість.

Жалібно застогнала підлога під важкими кроками. Хтось блукав будинком, анітрохи не переймаючись створюваним шумом. Місяць з цікавістю втупився у вікно, на щастя, не завішене шторами з бамбукових планок. По кімнаті, спотикаючись, ходила людина: зітхала, жувала, плямкала губами. Сунулася в дальній куток, розчинилася в темряві. Виникла знову: чорно-біла мозаїка з тіней і відблисків. У будь-кого зарябило б в очах, а там, дивись, виникли б нехороші підозри: та чи людина це?

Неспокійна істота завмерла посеред кімнати, купаючись у потоках світла, що лилося з вікна. Склалася єдина картина:

² Час доби під управлінням Бика — з 2:00 до 4:00.

грубуваті риси обличчя, розпатлане волосся, брижі м'ятого одягу. Пальці рук безперестанку ворущаться, босі ступні переступають на місці, ніби мерзнуть...

Людина, точно. У привидів, як відомо, немає ніг.

Тінь, яку людина відкидала на стіну, горбилася, попри те, що господар тіні стояв прямо. Глянеш на нього: людина за тридцять. Глянеш на тінь: старий? стара?

Не розібрати.

Може, це місяць жарти жартує? Бач, як посміхається!

Людина побігла в інший кут, зашаруділа там, судячи зі звуку, промасленим папером. Забурмотіла:

— Сховав. Куди сховав? Знайду!

З голосом людина теж була не в ладах, як і з тінню. У ньому мішалися сумнів і впертість, погроза та скарга, відчай і надія.

— Знайду і з'їм!

Істота раз по раз обнишпорювала кімнату, щось справді знаходила, відправляла до рота. Хрустіла, жувала, чавкала. Скрипіли мостини.

— З'їм! Усе з'їм...

У сусідній комірчині, притулившись одне до одного, тихіше за мишу, лежали двоє: ще не стара жінка і хлопчик років п'яти. Здається, вони навіть дихати боялися. Куталися в старе покривало, немов ховаючись від холоду. Та ну, який там холод, літо на порозі! Головне, відгородитися, загорнутися з головою, не бачити, не чути. Тоді й воно, від чого ти ховаєшся, не побачить тебе, не почує, не знайде.

Над Акаймою панувала благословенна теплінь. Але жінку з хлопчиком бив нестримний озноб.

2

ВІЗ ІЗ ГОРЩИКАМИ

Недобре я запідозрив ще біля воріт управи. А хто б не запідозрив, якщо ворота були замкнені? Так, замкнені на засув, серед білого дня. Варта дивилася на мене так, немов уперше бачила. Ні, гірше: варта дивилася на мене, наче я з'явився доповідати про фуккацу та зволікав з оголошенням.

— Хто такий? — грізно запитав старшина караулу.

— Торюмон Рейден.

Ніби він не знає, хто я такий! Уже й не пам'ятаю, коли мене тут зупиняли для формальних запитань. А зараз дивись-но! — вуса стовбурчить, брови хмурить. Ось-ось батогом огріє!

— У якій справі?

— У службовій.

Здається, я відповів грубіше, ніж слід було, бо погляд старшини спалахнув вогнем.

— Посада? — гаркнув він.

— Дізнавач.

Старшина в сумніві пожував губами. Визнати в мені дізнавача? Торюмона Рейдена?! Усе єство пильного стража опиралося цьому. Навіть одяг зі службовими гербами його не переконував. Хіба мало звідки можна взяти такий одяг? Вкрасти, наприклад. Зустріти справжнього дізнавача в темному провулку, оглушити, роздягнути...

— Ну гаразд, — раптом змінив він гнів на милість. — Там розберуться.

— Хто розбереться?

— Кому треба, той і розбереться. Відкрити ворота!

Стражники прибрали засув, потягнули стулки в різні боки. Петлі закрипіли, завищали. Я теж мало не завищав пораним підсвинком, остаточно ганьблячи себе в очах намішкуватої варти. Двір управи, що відкрився моїм очам, був повний люду. З ранку двір вимели чисто-чисто, як перед явленням знатної особи, — й усі дізнавачі, скільки їх не було, вишикувалися двома рядами, відкриваючи мені прохід до ганку.

Коліна підігнулися, я мало не впав.

На ганку стояв пан Секі, одягнений у церемоніальне вбрання. Навіть чиновницьку шапку не забув, хоч я й знав, що він ненавидить цей головний убір. Я уявив, що він одягнув шапку заради мене, і вкрився холодним потом. Потім я уявив, що всі самураї нашої служби, включно з архіваріусом Фудо і секретарем Окаду, зібралися тут через мене, і по моїй нещасній спині побігли колючі мурашки. Потім я уявив...

— Торюмон Рейдене! — виголосив Секі Осаму. — Наблизьтеся!

Я наблизився. А що мені залишалося? Я йшов, заплющивши очі, — й усе одно бачив, відчував, ні на мить не сумнівався, що дізнавачі, повз яких я проходив, дивляться на бідолаху Рейдена з неприхованим співчуттям.

— Зупиніться!

Ну, зупинився. Відкрив очі. До ганку залишалося кроків п'ять, не більше. Пан Секі пожував губами, розмірковуючи, що наказати тепер, і не наказав нічого. Натомість він сам спустився з ганку, ставши навпроти мене. У руках він тримав щось, схоже на акуратно складений одяг. Одяг чи ні, зверху він був накритий білим полотном, не дозволяючи з'ясувати точно, що там.

Полотно. Біле.

Таке розстеляють на землі, коли хтось вирішує розпороти собі живіт. Сам вирішує чи йому наказують це зробити — яка різниця? Біле полотно, біле вбрання, ніж. Зібрання товаришів по службі. Великий Буддо, що я накоїв?

Гарячково я почав згадувати свої гріхи. За час служби їх накопичилося вдосталь, але ніщо не тягнуло на наказ вчинити сепуку. Справа про два клинки? Історію з сім'єю пана Цугави зам'яли, не бажаючи виносити її на загальний огляд, але я начебто впорався зі справою? Мене навіть хвалили...

Запитати? Повинитися, не знаючи, у чому моя провина? Впасти ниць, благати про прощення?! Ні, це означає остаточно втратити обличчя. Краще піти з честю: може, наступне народження виявиться вдалішим. Усім серцем я мріяв, щоб те, що відбувається, обернулося театром: не серйозно, не навсправжки, скоро завіса... Оце вже точно — скоро завіса! Коли не треба, театр тут як тут, а коли конче потрібно — проси, не проси, хочеш, не хочеш, а життя йде своєю чергою та плює на твої благання.

Життя. Йде. Проходить.

— Фудо-сан! — покликав Секі Осаму. — Будьте люб'язні!

Архіваріус вийшов із рядів. Обличчя Фудо було втіленням скорботи. Повільним кроком він наблизився до старшого дізнавача, відважив уклін і зірвав полотно з ноші пана Секі.

Одяг? Так, одяг. Білий?

Ні, синій!

І герби знайомі, нашої служби. Тільки на гербах, що прикрашають кімоно, в яке я вдягнений, короп із драконом рухаються в один бік, а на тому кімоно, що в руках начальства — в інший. Якщо вдягнути, мабуть, ніхто й не зверне уваги. Містяни точно не звернуть: хіба мало хто куди пливе, хто куди летить? Короп і дракон, дракон і короп — у чому різниця?

— Рейдене-сан! — у голосу старшого дізнавача вирости пальці. Взяли мене за шкірку, струснули, перервали гарячкові роздуми. — Про що це, дозвольте запитати, ви задумалися, коли я з вами розмовляю? Про чашку гарячого саке?

Я втягнув голову в плечі. Накласти на себе руки можна і в синьому одязі.

— Слухайте, — продовжив пан Секі знайомим, хвала небесам, буркотливим тоном, — і не кажіть, що не чули. Сьогодні закінчився ваш випробувальний термін...

Мене що, випробовували? Коли, як?!

— Три справи, доручені вам, як можливому, — слово «можливому» старший дізнавач виділив так, що я відчув себе цілковитим й остаточним нікчемою, — наступникові покійного пана Абе, завершені. Ви впоралися з ними вище всяких похвал. Не задирайте носа, це офіційне формулювання. Я б сказав інакше: ви впоралися абияк, але святий Іссен запевняє, що з вас ще будуть люди.

Я озирнувся. Настоятеля у дворі не було.

— Не надто ви велика персона, — Секі Осаму зрозумів мене правильно, — щоб заради вас стара шанована людина біла ноги, спускаючись із гори. Зі святим Іссеном я переговорив заздалегідь, піднявшись до храму.

«Чули? — звучало в словах начальства. — Я, теж людина немолода, бив ноги, підіймаючись у гору. Заради вас, між іншим! А навіть якщо я бив не свої, а кінські ноги, то кінь казенний, зі службової стайні. Цінуюте, поки живі...»

— Отже, повторюю: випробувальний термін закінчено. Від імені служби вручаю вам цей одяг. Прийміть його як подарунок і знак того, що відтепер ви — повноцінна заміна панові Абе, за яким ми сумуємо вдень і вночі.

Загальне зітхання сколихнуло лави дізнавачів: так, сумуємо. Усі очі виплакали! Я чекав, що мене почнуть запевняти —

мовляв, за вами, Рейдене-сан, ми сумуватимемо не менше, а то й більше! — але товариші по службі мовчали.

— Бережіть цей одяг, — попередило мене начальство, передаючи вбрання з рук у руки. — Носіть дбайливо, штопайте, латайте. Якщо зносите, подарунків більше не чекайте. Самі знаєте, кошти служби залишають бажати кращого.

— Так, Секі-сан!

— Іншим разом герби будете нашивати на те кімоно, яке купите власним коштом. Якщо хочете запастися гербами, гроші за них віддайте секретареві Окаді, він займеться. Ви мене зрозуміли?

— Так, Секі-сан!

— Ви принесли sake?

— Ні, Секі-сан! Я не знав...

— Ганьба, Рейдене-сан! Де ж ваш хвалений нюх? Я чекав, що за вами в управу приїде цілий віз із горщиками, доверху повними sake. І от, така прикрість... Фудо-сан?

— Так, Секі-сан! — відгукнувся архіваріус.

— Займіться, прошу вас. Якщо вже пан Рейден повністю позбавлений чуття...

Архіваріус плеснув у долоні. Лівий ряд дізнавачів немов тільки й чекав — розступився. За ними біля стіни стояв віз із запечатаними горщиками й купою чашок.

Ну, візок.

3

«БЕРІТЬ, ЩО ДАЮТЬ!»

— Так, Рейдене-сан. Зовсім забув сказати...

— Слухаю, Секі-сан.

Ми вже добряче випили. Добряче — це значить, сьорбнули зайвого. Я так точно перебрав. Плечі боліли від дружніх поплескувань, від привітань гупало у скронях. Двір злегка погойдувався, ніби я плив у човні. Добре ще, голова міркувала як зазвичай.

Батько каже: якщо тобі після випивки здається, що голова міркує не гірше за тверезу, значить, ти п'яний. Мабуть, він має рацію. Двічі: і як батько, і як бабуся.

ЗМІСТ

ДРАКОН І КОРОП

КНИГА ДРУГА. СТО СТРАШНИХ ІСТОРІЙ

ПОВІСТЬ ПРО ГОЛОДНОГО СИНА ТА СИТУ МАТІР	5
Розділ перший. ЩО ЦЕ ЗА ПРИМХИ?	7
1. Знайду і з'їм	7
2. Віз із горщиками	9
3. «Беріть, що дають!»	13
Розділ другий. ПУСТІ ФОРМАЛЬНОСТІ	19
1. «Досить нести нісенітницю!»	19
2. Квіти дня розквітають	24
3. «Питання? Моєму чоловікові?!»	27
4. Їж, бабусю!	30
Розділ третій. ЯКИЙ ГАРНИЙ!	34
1. «Твоя улюблена страва?»	34
2. Справи сімейні	37
3. «Ще одна маска, пане!»	42
Розділ четвертий. ТРИ ЛІЛІЇ	48
1. Живцем з'їсть і кісточки обгризе!	48
2. «Я собі іншу бабусю зроблю»	52
3. Не за законом!	56
Розділ п'ятий. ОСТРІВ ДЛЯ РІДНОЇ МАТЕРІ	61
1. Страх породжує чорних демонів	61
2. Це почалося відразу?	64
3. Свідोцтво істинної святості	69
4. Тільки не в храмі!	72
Розділ шостий. МЕНІ НЕМАЄ ПРОЩЕННЯ	79
1. Не пристрасть, а покарання	79
2. Вам не можна брехати	85
3. «Присягаюся честю самурая!»	89
Розділ сьомий. ГОДУВАННЯ ГОЛОДНОГО ДУХА	96
1. Чого ти хочеш?	96
2. Ніщо в житті не випадково	100
3. Не втручайся!	104
4. Ім'я по воді	107
5. Прекрасні новини	108

ПОВІСТЬ ПРО НЕЩАСНОГО ВІДЛЮДНИКА ТА ЖИВОГО МЕРЦЯ . 113

Розділ перший. ПРОДАЙ ОСТАННІЙ КАЗАНОК, АЛЕ ЗНАЙДИ ХОРОШУ ДРУЖИНУ	115
1. Тінь у ночі	115
2. Сімейна рада	119
3. Службова рада	124
4. Чернець і кінь	127
Розділ другий. УСІ ДОРОГИ ВЕДУТЬ НА ЕДЗОТІ	131
1. Нинішній шлях і вчорашня ніч	131
2. Випадок у порту	136
3. Кедрові ліси Курами	142
Розділ третій. НЕЩАСНИЙ ВІДЛЮДНИК І ЩАСЛИВА НАРЕЧЕНА	147
1. Запитання та відповіді	147
2. Хатина в лісі	149
3. Я можу вам чимось допомогти?	152
4. «Убийте зараз же!»	157
Розділ четвертий. НАЙГІРША З НОЧЕЙ	162
1. «Ви можете не боятися скверни»	162
2. «Дурень! Грубіян!»	165
3. «Ховайтеся! Не ходіть туди!»	169
4. Від'їзд із Макацу	175
Розділ п'ятий. ЖИВИЙ МРЕЦЬ	179
1. «Я вас уперше бачу!»	179
2. Мрія людожера Кіміфуси	183
3. «Нам краще піти»	186
4. Згряя метеликів і квітка мальви	189
5. Головне правило секретарів	192
Розділ шостий. СИМ ЗАСВІДЧУЄТЬСЯ!	196
1. Справжня велич	196
2. «Ви з глузду з'їхали?!»	198
3. «Широно, пиши!»	203
4. Червона печатка	206
5. «О, славний день!»	210
6. Історії про дива	217

ПОВІСТЬ ПРО ВТРАЧЕНУ ГОЛОВУ 221

Розділ перший. ДРУЖИНА САМУРАЯ	223
1. Багаття на березі	223
2. Думки, негідні самурая	227
3. Сімейні битви	231
Розділ другий. Є ТІЛО, Є ДІЛО	238
1. Чорне віяло	238

2. Ми вирушаємо в пекло	240
3. Ямашита Тіба на прізвисько Спритник	242
4. «Весь острів обшукаємо!»	246
5. «Вам є що додати?»	249
Розділ третій. БУДИНОК ІЗ ЛИСТКІВ ПАПЕРУ	255
1. Борг перед Лазуровим драконом	255
2. Утікач і переслідувач	258
3. Біля якого берега прокинешся, цикадо?	262
4. «Усе пропало!»	264
Розділ четвертий. ОСТРІВ ДЕВ'ЯТИ СМЕРТЕЙ	267
1. «Ім віри немає!»	267
2. Гарне запитання	269
3. Обличчя без облич	272
4. Допитати треба всіх!	276
5. Шукають не там, де велено, а там, де загубили	281
Розділ п'ятий. ОСОБИСТИЙ ВОРОГ НЕБЕС	285
1. Поезія місць ув'язнення	285
2. Закон, оспіваний у віршах	289
3. Шпильки та гральні карти	295
Розділ шостий. ГРОМОВИЙ ЗВІР РЕЙДЗЮ	300
1. Слався, буддо Амідо!	300
2. Пісенька на приємний мотив	303
3. Тіло й голова	308
Розділ сьомий. ОСТАННІЙ ДОПИТ	313
1. Випадкова знахідка	313
2. Похвала пана Секі	317
3. «Я Ямашита Тіба!»	320
Розділ восьмий. ХТО СМІЄТЬСЯ ОСТАННІМ	325
1. Тіні на воді	325
2. Вогонь кольору срібла	329
3. «Ви помиляєтеся, пане»	332
4. Дорога в Акаяму	336
5. Він буде сміятися	337
Розділ дев'ятий. ЖІНКА ЗАХОЧЕ — КРИЗЬ СКЕЛЮ ПРОЙДЕ	341
1. Ніхто не повинен сміятися над моїм чоловіком!	341
2. Відновлення справедливості	344
3. Воронячий грай	348
4. «Вас не можна вбивати?»	350
5. «Вибачте негідному слугі!»	355